

WIJ WILLEM ALEXANDER,
BIJ DE GRATIE GODS,
KONING DER NEDERLANDEN,
PRINS VAN ORANJE-NASSAU,
ENZ. ENZ. ENZ.

Wijziging van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek in verband met de actualisatie van de bepalingen omtrent de samenwerking tussen universiteiten en academische ziekenhuizen (Wet actualisatie samenwerking universiteiten en academische ziekenhuizen)

Voorstel van wet

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenselijk is de bepalingen die de samenwerking tussen universiteiten en van academische ziekenhuizen regelen te actualiseren in verband met het feit dat universiteiten en academische ziekenhuizen hun samenwerking alle middels de figuur van het universitair medisch centrum hebben vormgegeven en gelet op andere recente ontwikkelingen de samenwerking betreffende;

Zo is het, dat Wij, de Afdeling advisering van de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel I Wijziging van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek

De Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek wordt als volgt gewijzigd:

A

Aan artikel 1.13 wordt een lid toegevoegd, luidende:

3. Onverminderd het eerste lid, is het academisch ziekenhuis te Amsterdam verbonden aan zowel de bijzondere als de openbare universiteit te Amsterdam.

B

Artikel 1.14 wordt als volgt gewijzigd:

1. In het eerste lid wordt na “voor de universiteit” ingevoegd “of universiteiten”.
2. Het tweede lid komt te luiden:
 2. Voorwaarde voor het bepaalde in het eerste lid is, dat de desbetreffende instelling of instellingen het bij of krachtens deze wet voor academische ziekenhuizen bepaalde in acht neemt ten aanzien van de planning, bekostiging, het bestuur en de inrichting.

C

Artikel 1.15 komt te luiden:

Artikel 1.15 Aard bepalingen

De bepalingen in deze wet die de openbare academische ziekenhuizen regelen, gelden voor de bijzondere academische ziekenhuizen als bekostigingsvoorwaarden, tenzij anders is bepaald.

D

Artikel 2.9, tweede lid, derde en vierde volzin, komen te luiden:

Aan het bestuursverslag van een universiteit waaraan een academisch ziekenhuis is verbonden, wordt de in artikel 12.19 bedoelde samenwerkingsovereenkomst toegevoegd. Toepassing van de voorgaande volzin blijft achterwege indien de samenwerkingsovereenkomst reeds aan een eerder bestuursverslag is toegevoegd en het sindsdien niet is gewijzigd of opnieuw is vastgesteld.

E

In artikel 12.1 wordt “de artikelen 12.2 en 12.18” vervangen door “de artikelen 12.18 en 12.19”.

F

Onder vernummering van de paragrafen 2 en 3 tot 1 en 2, vervalt paragraaf 1.

G

Artikel 12.4, eerste lid komt te luiden:

1. De raad van bestuur bestaat uit een voorzitter en tenminste twee andere leden. In geval de raad van bestuur bestaat uit een even aantal leden, geeft de stem van de voorzitter de doorslag indien de stemmen staken.

H

Artikel 12.16 wordt als volgt gewijzigd:

1. In het tweede lid wordt “De in artikel 12.2, tweede lid, bedoelde hoogleraren” vervangen door “Hoogleraren”
2. Het vijfde lid vervalt.

I

Het opschrift van titel 2, Hoofdstuk 12, komt te luiden:

Titel 2 Universitair medische centra

J

Artikel 12.19 komt te luiden:

Artikel 12.19 Universitair medische centra

1. Universiteiten en academische ziekenhuizen gaan een samenwerkingsverband aan op grond waarvan het academisch ziekenhuis, onder de naam universitair medisch centrum, mede het geneeskundig onderwijs en onderzoek van de universiteit verzorgt.
2. Het academisch ziekenhuis en de universiteit of universiteiten bepalen in een samenwerkingsovereenkomst ten minste:
 - a. welke taken en bevoegdheden van het college van bestuur, de decaan dan wel het bestuur van de faculteit der geneeskunde, en de raad van toezicht van de universiteit of universiteiten worden gemandateerd aan de raad van bestuur en de raad van toezicht van het academisch ziekenhuis;
 - b. op welke wijze wordt samengewerkt en overlegd en hoe geschillen worden beslecht;
 - c. hoe de medezeggenschap van studenten en personeel wordt georganiseerd met betrekking tot de gemandateerde bevoegdheden, waarbij deze medezeggenschap niet minder mag zijn dan bij de universiteit of universiteiten het geval zou zijn geweest;
 - d. hoe de afstemming tussen de medezeggenschaporganen plaatsvindt;
 - e. hoe de rechtspositie van het personeel, bedoeld in artikel 12.16, tweede en derde lid, is georganiseerd, waarbij in ieder geval wordt bepaald:
 - 1° de wijze waarop de wederzijdse bevoegdheden van de raad van bestuur en het college van bestuur ten aanzien van die personen worden uitgeoefend; en
 - 2° of het rechtspositieregime dat geldt voor het personeel van de universiteit dan wel het rechtspositieregime dat geldt voor het personeel van het academisch ziekenhuis van toepassing is; en
 - f. hoe het academisch ziekenhuis de verantwoording inricht zodat de universiteit of universiteiten de eindverantwoordelijkheid kan dragen voor het geneeskundig onderwijs en onderzoek.

K

De artikelen 12.20 en 12.21 en de titels 3 en 4 in hoofdstuk 12 vervallen.

L

Na artikel 18.92 wordt een nieuwe titel ingevoegd luidende:

Titel 18 Wet actualisatie samenwerking universiteiten en academische ziekenhuizen

Artikel 18.93 Overgangsrecht academische ziekenhuizen bij de openbare universiteit en de bijzondere universiteit te Amsterdam

1. Alle rechten en plichten van het academisch ziekenhuis bij de openbare universiteit te Amsterdam gaan, voor zover zij niet reeds eerder zijn overgedragen, op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip van rechtswege over op de stichting Amsterdam UMC.
2. Zolang de onderdelen A, B, G en M van de Wet actualisatie samenwerking universiteiten en academische ziekenhuizen nog niet geheel in werking zijn getreden

is de vigerende wet- en regelgeving inzake jaarverslaggeving en artikel 2.13 zowel van toepassing op jaarverantwoording van de academische ziekenhuizen bij de openbare universiteit en de bijzondere universiteit te Amsterdam als op de rechtspersoon die de activa en passiva van deze ziekenhuizen geheel of gedeeltelijk tijdelijk dan wel blijvend verkrijgt.

3. Artikel 2.16 is van overeenkomstige toepassing op de opheffing van het academische ziekenhuis bij de openbare universiteit te Amsterdam en bij de beëindiging van de bekostiging van het academisch ziekenhuis bij de bijzondere universiteit te Amsterdam.

M

De bijlage wordt als volgt gewijzigd:

1. De slotzin van de aanhef komt te luiden: De namen van de privaatrechtelijke rechtspersonen in deze bijlage worden weergegeven, zoals zij luiden op 1 januari PM.
2. Onderdeel b, tweede gedachtestreepje, komt te luiden:
 - Nijmegen, uitgaande van de Stichting Radboud Universiteit; .
3. Onderdeel j komt te luiden:

j.

1. De academische ziekenhuizen bij de openbare universiteiten:
 - Leids Universitair Medisch Centrum (LUMC);
 - Universitair Medisch Centrum Groningen (UMCG);
 - Universitair Medisch Centrum Utrecht (UMCU);
 - Erasmus Medisch Centrum Rotterdam (Erasmus MC);
 - Maastricht Universitair Medisch Centrum (Maastricht UMC +).
1. Het academisch ziekenhuis bij de bijzondere universiteit te Nijmegen:
 - Radboud universitair medisch centrum (Radboudumc).
2. Het academische ziekenhuis bij de openbare universiteit en de bijzondere universiteit te Amsterdam:
 - Amsterdam Universitair Medisch Centrum (Amsterdam UMC).

Artikel I Inwerkingtreding

Deze wet treedt in werking op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip, dat voor de verschillende artikelen of onderdelen daarvan verschillend kan worden vastgesteld.

Lasten en bevelen dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst en dat alle ministeries, autoriteiten, colleges en ambtenaren die zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

Memorie van toelichting

A. Algemeen deel

1. Inleiding

Dit wetsvoorstel dient ertoe de bepalingen in de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (hierna: WHW) ten aanzien van de samenwerking tussen universiteiten en academische ziekenhuizen te actualiseren. Sinds de inwerkingtreding van de WHW is de samenwerking tussen universiteiten en academische ziekenhuizen verder geïntensiveerd. Bij deze in de praktijk ontwikkelde samenwerkingsvormen hebben partijen steeds de kaders van de WHW ten volle benut en daarbij soms de grenzen opgezocht. Gebleken is dat zich in die samenwerking nu ontwikkelingen voordoen, waarbij de bestaande kaders zo knellen dat een wetswijziging nodig is om die mogelijk te maken. Dat gegeven, mede overwegende dat de bepalingen sinds 1993 min of meer ongewijzigd zijn gebleven, maakt het wenselijk de bepalingen die op die samenwerking betrekking hebben tegen het licht te houden en weer actueel en toekomstbestendig te maken. Het wetsvoorstel bevat hiertoe de volgende aanpassingen:

- de in de praktijk gegroeide samenwerkingsstructuren tussen academische ziekenhuizen en (faculteiten der geneeskunde van) universiteiten krijgen, onder de naam universitair medisch centrum (hierna: UMC), een plek in de wet;
- bij deze samenwerkingsstructuren wordt geen onderscheid gemaakt tussen bijzondere en openbare universiteiten en academisch ziekenhuizen;
- het wordt mogelijk gemaakt dat in Amsterdam één academisch ziekenhuis aan twee universiteiten is verbonden in verband met de voorgenomen samenvoeging van de twee academische ziekenhuizen aldaar.

Deze toelichting wordt gegeven in overeenstemming met de minister van Medische Zorg en Sport.

2. Aanleiding

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (hierna: OCW) heeft, mede namens de minister voor Medische Zorg en Sport, met de brief aan de Tweede Kamer van 18 november 2020 aangekondigd dat het bestaande juridische kader van bestuur en inrichting van academische ziekenhuizen onvoldoende flexibel is om op inhoudelijke en doelmatigheidsgronden in de praktijk gewenste samenwerking te kunnen faciliteren. Voorts heeft de minister aangegeven de verschillende regimes voor het bestuur en inrichting van een academisch ziekenhuis bij een openbare instelling en bij een bijzondere instelling te willen herzien. De hiervoor benodigde flexibiliteit moet in de wet worden verankerd.

3. Probleemschets

In deze paragraaf wordt eerst de wetsgeschiedenis ten aanzien van de introductie van de academische ziekenhuizen in de WHW geschetst en vervolgens de vorming van universitair medische centra in de praktijk besproken. Vervolgens wordt uiteengezet waarom en ten aanzien van welke onderwerpen wordt voorgesteld de WHW aan te passen.

3.1 Wetsgeschiedenis positie academische ziekenhuizen in het bestel

De tekst van het huidige hoofdstuk 12 van de WHW dateert van voor 1993. De wettelijke bepalingen zijn overgeheveld van de Wet aanpassing regelgeving academische ziekenhuizen van 4 oktober 1990. Bij nota van wijziging is het hoofdstuk indertijd in het wetsvoorstel van de WHW opgenomen. Doel van die aanpassingswet was de taak en de positie van de academische ziekenhuizen binnen het hoger onderwijs en de

gezondheidszorg evenwichtiger te regelen tussen de ministeries van OCW en Volksgezondheid, Welzijn en Sport (hierna: VWS). Voorts was het doel de twee opdrachten van academische ziekenhuizen, te weten enerzijds een passende werkplaats te zijn voor de faculteit geneeskunde en de opleiding tot arts en anderzijds het leveren van een gezondheidszorgprestatie die past binnen het geheel van de intramurale zorg, beter op elkaar te laten aansluiten door de verbondenheid en de samenwerking tussen universiteit en academisch ziekenhuis nader vorm te geven.

De wetgever had daarbij voor ogen de universiteit en het academisch ziekenhuis ruimte te geven voor een eigen bestuurlijk-organisatorisch invulling van hun verbondenheid. Uitgangspunt was dat de wet kaderscheppend zou zijn om ontwikkelingen in de richting van verdergaande bestuurlijke en organisatorische samenwerking mogelijk te maken. Gelet op het vorenstaande werd voorzien in de introductie van een gemeenschappelijk beleidsorgaan en van de mogelijkheid van een gemeenschappelijk uitvoeringsorgaan waarmee die samenwerking handen en voeten kon worden gegeven. Het gemeenschappelijk beleidsorgaan en uitvoeringsorgaan zag niet op de bijzondere universiteiten en de daaraan verbonden academische ziekenhuizen. Het academische ziekenhuis bij een bijzondere universiteit en de bijzondere universiteit zelf gingen altijd uit van dezelfde rechtspersoon. Een wettelijk kader voor samenwerking werd voor deze categorie daarom destijds niet nodig geacht.

De bestuursstructuur van de openbare academische ziekenhuizen werd met de genoemde wetswijziging ook aangepast. Het management kreeg een positie die op eenzelfde wijze geregeld was als die van het college van bestuur bij openbare universiteiten. In plaats van directie en bestuur werd de, met nieuwe bevoegdheden toebedeelde, raad van bestuur en raad van toezicht geïntroduceerd.

Wat betreft de bekostiging van academische ziekenhuizen werd bepaald dat deze twee zelfstandige financieringsbronnen zal kennen die onafhankelijk van elkaar worden vastgesteld. Ten behoeve van hun werkzaamheden ten dienste van het wetenschappelijk geneeskundig onderwijs en onderzoek van de universiteit waaraan zij zijn verbonden, hun werkplaatsfunctie, ontvangen zij een rijksbijdrage van de minister van OCW, zij het indirect. Deze middelen zijn opgenomen in de rijksbijdrage voor de universiteit waaraan het academische ziekenhuis is verbonden. De universiteit dient het voor het ziekenhuis bestemde deel van de rijksbijdrage onverwijld door te geven. De patiëntenzorg wordt bekostigd door de zorgverzekeraars en de minister van VWS via een zogenaamde beschikbaarheidsbijdrage academische zorg en een beschikbaarheidsbijdrage kapitaallasten academische zorg die wordt uitgevoerd door de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa).

3.2 Academisch ziekenhuis/universitair medisch centrum

In hoofdstuk 12 is opgenomen hoe afspraken tussen academisch ziekenhuis en universiteit tot stand moeten komen over de diensten die het ziekenhuis verleent aan de faculteit die de opleiding geneeskunde verzorgt. In de praktijk is dit model vanaf het einde van de jaren negentig echter verder uitgebouwd. De universiteit en het daaraan verbonden academisch ziekenhuis zijn samenwerkingsvormen aangegaan op grond waarvan het academisch ziekenhuis, onder de naam academisch centrum, mede het geneeskundig onderwijs en onderzoek van de universiteit verzorgt. De praktijk heeft voor de samenwerking steeds een werkbare oplossing gevonden. De samenwerking heeft op de verschillende locaties ook een eigen invulling gekregen. Eerder is met het voorstel van Wet tot vaststelling van een nieuwe regeling voor het hoger onderwijs en onderzoek¹ getracht om de 'universitair medische centra' in de hogeronderwijswetgeving op te nemen. Dat wetsvoorstel is destijds niet doorgezet en ingetrokken, onder meer als gevolg van het feit dat de Tweede Kamer na de verkiezingen van 22 november 2006 het

¹ Kamerstukken II, 2005/06, 30 588, nr. 2

wetsvoorstel controversieel had verklaard.² Sindsdien zijn er geen wetsvoorstellen meer ingediend die het oogmerk hadden de verdergaande samenwerking tussen de universiteiten en academische ziekenhuizen in de vorm van 'universitair medische centra' te regelen. Het gevolg is dat praktijk en wetgeving op dit moment niet geheel op elkaar zijn afgestemd.

3.3 Bijzondere universiteit en het daaraan verbonden academisch ziekenhuis gaan uit van één rechtspersoon

De WHW gaat er van uit dat bijzondere universiteiten en de academische ziekenhuizen bij die bijzondere universiteiten uitgaan van dezelfde vereniging of stichting. De besturen van de vereniging of stichting stellen zelf het bestuur en de inrichting van het academisch ziekenhuis vast. Het huidige hoofdstuk 12 van de WHW, dat het bestuur en de inrichting van de academische ziekenhuizen regelt, gaat wat betreft de reikwijdte dan ook uit van een hierop gebaseerd onderscheid. Wel moeten deze besturen aansluiten bij de in de wet voor de openbare academische ziekenhuizen opgenomen regels inzake het bestuur en inrichting van het academisch ziekenhuis, voor zover de eigen aard van de instelling zich daar niet tegen verzet. De figuur van één vereniging of stichting, waarvan zowel de universiteit als het daaraan verbonden academische ziekenhuis uitgaan, bood ten tijde van de inwerkingtreding van de wet op de academische ziekenhuizen voldoende garanties voor de onderlinge afstemming van taken. De in het huidige hoofdstuk 12 van de WHW neergelegde regeling inzake het gemeenschappelijke beleidsorgaan en gemeenschappelijk uitvoeringsorgaan is daarom uitsluitend van toepassing op de academische ziekenhuizen bij openbare universiteiten.

Het wettelijke regime houdt echter geen rekening met de mogelijkheid van splitsing van de rechtspersonen op grond van het Burgerlijk Wetboek. In Nijmegen is de rechtspersoon, vanwaar de universiteit en het academisch ziekenhuis uitgingen, inmiddels opgesplitst, waardoor het academische ziekenhuis en de universiteit nu van verschillende rechtspersonen uitgaan. Daarmee is juist behoefte ontstaan aan het nader kunnen regelen van de samenwerking tussen beide entiteiten.

3.4 Eén universiteit is verbonden met één academisch ziekenhuis

Aan elke bekostigde universiteit die een opleiding tot het beroep van arts verzorgt is een academisch ziekenhuis verbonden. De wet gaat derhalve uit van de situatie dat aan één universiteit één academisch ziekenhuis is verbonden. Ten tijde van het opstellen van de wettelijke bepalingen was dit staande praktijk.

Het Academisch Medisch Centrum (hierna: AMC) en de Stichting Vrije Universiteit medisch centrum (hierna: VUmc) hebben echter de wens hun activiteiten samen te voegen en als één privaatrechtelijk ziekenhuis, met de naam Amsterdam UMC (hierna: Amsterdam UMC), verder te gaan en als academisch ziekenhuis zowel verbonden te zijn aan de Universiteit van Amsterdam (hierna: UvA) als aan de Vrije Universiteit van Amsterdam (hierna: VU). De genoemde academische ziekenhuizen hebben hun samenwerking sinds 2011 reeds stapsgewijs geïntensiveerd om op (internationaal) topniveau actief te blijven in het geneeskundig onderzoek en om de kwaliteit van de zorg op het hoogste niveau te houden. Sinds 2018 is er binnen deze instellingen sprake van een op bestuurlijk gebied nauwe samenwerking met een personele unie tussen de raden van bestuur en de raden van toezicht. Sinds juni 2018 wordt de naam Amsterdam UMC al gebezigd en wordt via harmonisatie en integratie gewerkt aan het vormgeven van één organisatie met één systeem van werken en één leidinggevende structuur. Deze samenwerking maakt het volgens de zorginstellingen mogelijk om beschikbare specialismen, infrastructuur en voorzieningen beter te benutten en kwalitatief hoogstaande zorg en wetenschappelijk onderzoek te blijven leveren, binnen de context van stagnerende groei-ruimte binnen de zorg en een toegenomen concurrentie en internationalisering in de wetenschap.

² Kamerstukken II, 2006/07, 30 588, nr. 9

Het samenvoegen van AMC en VUmc, het voortzetten van de wettelijke taken van beide ziekenhuizen in het te vormen academisch ziekenhuis Stichting Amsterdam UMC, een privaatrechtelijk rechtspersoon, is niet mogelijk zonder wijziging van de WHW.

4. Voorstel en gevolgen

In deze paragraaf worden de maatregelen toegelicht die worden voorgesteld om de beschreven tekortkomingen te herstellen en wordt toegelicht wat de gevolgen hiervan zijn.

4.1 Regeling universitair medisch centrum

In de praktijk heeft het model van het UMC de samenwerking tussen de universiteit en het daaraan verbonden academische ziekenhuis op een werkzame manier vormgegeven. Deze in de praktijk belangrijke samenwerkingsvorm heeft echter nog geen plek in de WHW. Met dit voorstel wordt daarom het UMC in de wet een plek gegeven.

Nu die samenwerking op de verschillende locaties in de afgelopen jaren haar eigen invulling heeft gekregen en de verschillende samenwerkingsvormen alle even vruchtbaar zijn gebleken, is er geen noodzaak om de wijze waarop dit model wordt uitgewerkt specifiek wettelijk te reguleren; een regeling op hoofdlijnen die de ontwikkelde samenwerkingsvormen codificeert volstaat. Uitgangspunt van het wetsvoorstel is dan ook dat de universiteiten en academische ziekenhuizen de bestaande vorm waarin zij samenwerken als UMC kunnen voortzetten. De Nederlandse Federatie van Universitair Medische Centra (NFU) heeft aangegeven dit te steunen.

De wijze waarop de werkzaamheden op het gebied van het wetenschappelijk geneeskundig onderwijs en onderzoek plaatsvinden zal in onderling overleg moeten worden afgestemd en in een samenwerkingsovereenkomst moeten worden opgenomen. Het voorstel bevat enkele uitgangspunten, die voor die samenwerking noodzakelijk worden geacht. Zo dient onder meer helder te zijn welke taken en bevoegdheden van het college van bestuur, de decaan dan wel het bestuur van de faculteit, worden gemandateerd aan de raad van bestuur en raad van toezicht van het academisch ziekenhuis, met dien verstande dat het college van bestuur van de universiteit eindverantwoordelijk blijft voor het onderwijs en onderzoek en de besteding van de middelen.

De medezeggenschap binnen een UMC moet goed zijn geregeld. De norm voor de universitaire medezeggenschap is dat, als studentenbelangen in het geding zijn, de medezeggenschap aan de orde is op het niveau waarop de besluiten worden genomen. Deze norm geldt onverkort binnen het model van een universitair medisch centrum. Wat betreft de instemmings- en adviesrechten van de medezeggenschap moet ten minste worden aangesloten bij de rechten, zoals deze ook al in de WHW zijn geformuleerd. Het uitgangspunt is dat de bepalingen omtrent de inrichting van het bestuur van het ziekenhuis zoveel mogelijk worden bestendigd en dat alleen in die bepalingen een voorstel voor aanpassing wordt gedaan die op onderdelen niet passen bij de doelstelling van het wetsvoorstel.

4.2 Samenwerking bijzondere universiteiten en bijzondere academisch ziekenhuizen

Vanwege het feit dat bijzondere universiteiten en de daaraan verbonden academische ziekenhuizen altijd uitgingen van dezelfde rechtspersoon, achtte de wetgever het niet nodig dat de WHW bepalingen, als die met betrekking tot het gemeenschappelijk beleidsorgaan en uitvoeringsorgaan die de samenwerking tussen beide moest bevorderen, op deze categorie van toepassing zou zijn. Ook dit is een achterhaald gegeven gebleken, getuige de ontwikkelingen die zich hebben voorgedaan in Nijmegen. De Radboud Universiteit en het Radboudumc verrichtten hun activiteiten vanuit de Stichting Katholieke Universiteit. Bestuurlijke en strategische overwegingen hebben ertoe geleid om de activiteiten, verricht door de Radboud Universiteit enerzijds en die van het Radboudumc anderzijds, te splitsen en de activiteiten van het Radboudumc

onder te brengen in een aparte stichting, waardoor er juist behoefte is ontstaan de samenwerking tussen universiteit en academisch ziekenhuis nader vorm te kunnen geven. Door het UMC-model een plek in de wet te geven en daarbij geen onderscheid te maken tussen de openbare en bijzondere universiteiten en academische ziekenhuizen wordt er mede een voorziening getroffen die de samenwerking tussen het academisch ziekenhuis en de universiteit in Nijmegen kan reguleren. Het academisch ziekenhuis te Nijmegen (Radboudumc) en de universiteit te Nijmegen (Radboud Universiteit), gaan nu uit van respectievelijk de Stichting Radboud universitair medisch centrum en de Stichting Radboud Universiteit. De Bijlage behorende bij de WHW wordt dienovereenkomstig aangepast.

4.3 Twee universiteiten, één academisch ziekenhuis

Zoals hierboven al is uiteengezet wordt al vanaf 2011 ingezet op nauwe samenwerking en verdergaande integratie tussen AMC en VUmc. Het voornemen tot het samenvoegen van beide ziekenhuizen en het voortzetten van de wettelijke taken door één academisch ziekenhuis, de te vormen stichting Amsterdam UMC, is zowel door de Nederlandse Zorgautoriteit (hierna: NZa) als de Autoriteit Consument & Markt (hierna: ACM) eind 2017 getoetst en akkoord bevonden. De toenmalige minister voor Medische Zorg en Sport is hiervan op 5 september 2017 door de ACM op de hoogte gebracht. Hier is de Tweede Kamer ook over geïnformeerd.³

De argumentatie die heeft geleid tot de plannen om ziekenhuizen samen te voegen, namelijk de toegenomen concurrentie en internationalisering in de wetenschap in samenhang met het eerder akkoord van de NZa en de ACM, hebben de regering ertoe gebracht in te stemmen met de voorgenomen plannen tot samenvoeging en de WHW aan te passen om deze samenvoeging juridisch mogelijk te maken. Het is op dit moment nog niet precies duidelijk hoe het traject van samenvoeging feitelijk en juridisch zal verlopen. Wel is duidelijk dat het niet kan gaan om een juridische fusie in de zin van de artikelen 2:309 en 2:310 BW, omdat het bij de betrokken academische ziekenhuizen gaat om rechtspersonen met een verschillende juridische signatuur, te weten de publiekrechtelijke rechtspersoon AMC enerzijds en het privaatrechtelijke VUmc anderzijds. Dat betekent dat de samenvoeging van de ziekenhuizen in ieder geval wat betreft het AMC zal moeten geschieden via de overdracht van de activa en passiva. Concreet betekent een en ander dat de regering ermee akkoord gaat dat de activa en passiva van het publiekrechtelijke rechtspersoon AMC op een zeker moment in het traject zullen worden overgedragen en dat op termijn het publiekrechtelijk rechtspersoon AMC zal ophouden te bestaan. Dit wetsvoorstel bevat daarom enerzijds bepalingen die het eindresultaat van het traject regelen, waarbij de activiteiten van het AMC en VUmc in het nieuwe Amsterdam UMC zullen zijn 'geland' en daarin worden voortgezet, en anderzijds een overgangsbepaling, die de voorwaarden regelen, die regering stelt met betrekking tot het traject van samenvoeging zelf. Deze overgangsbepaling bevat op dit moment slechts enkele algemene uitgangspunten, maar zal na de internetconsultatie nadere invulling krijgen zodra er meer duidelijkheid is over de wijze waarop en de termijn waarbinnen het traject zal verlopen. Bij deze nadere uitwerking zullen de betreffende universiteiten en academische ziekenhuizen worden betrokken.

De regering kiest er overigens voor de binding van twee universiteiten met één academische ziekenhuis uitsluitend in Amsterdam te faciliteren. Dit betekent dat ten aanzien van het uitgangspunt van de samenwerking tussen één universiteit en één academisch ziekenhuis, een uitzondering moet worden gemaakt. De aanleiding wordt gezien in het feit dat er hier sprake is van een specifieke, bijzondere situatie. In het bestel van academische ziekenhuizen is het immers uniek dat er in een klein gebied (in dezelfde stad) twee academische ziekenhuizen van grote omvang op korte afstand van

³ Antwoord op Kamervragen 2017Z12599 (ah-tk-20172018-185)

elkaar zijn gevestigd. Dit wetsvoorstel bevat nadrukkelijk ook geen generieke regeling om fusies tussen dan wel samenvoegingen van academische ziekenhuizen mogelijk te maken. Ten eerste zijn op dergelijke concentraties reeds de zorg specifieke fusietoets van de NZa en het concentratietoezicht van de ACM op basis van de Mededingingswet van toepassing, ten tweede ontbreekt er binnen de contouren van de WHW de noodzaak hiertoe nu soortgelijke plannen van andere universiteiten en academische ziekenhuizen niet bekend zijn. Het gevolg is dat toekomstige plannen die de samenwerking tussen openbare universiteiten en academische ziekenhuizen op die manier ingrijpend raken wederom alleen via een wijziging van de WHW, en de parlementaire controle die daarbij past, doorgang kunnen vinden.

Uiteindelijk neemt het Amsterdam UMC wettelijk gezien de plaats in die het AMC en het VUmc ten opzichte van respectievelijk de UvA en de VU hadden. Nadien heeft het nieuwe academische ziekenhuis Amsterdam UMC de reguliere verplichting tot jaarverslaggeving en verantwoording aan de minister van OCW. De bekostiging van het Amsterdam UMC zal op dezelfde wijze plaatsvinden als thans het geval is bij de beide individuele academische ziekenhuizen, met dien verstande dat beide universiteiten de rijksbijdrage ontvangen welke zij onverwijld betalen aan Amsterdam UMC.

Na de samenvoeging van het AMC en het VUmc worden de wettelijke taken uitgevoerd door de nieuwe stichting Amsterdam UMC. AMC en VUmc houden op te bestaan als academisch ziekenhuis in de zin van de WHW en moeten uit de bijlage behorende bij WHW worden geschrapt, terwijl het Amsterdam UMC juist als academisch ziekenhuis een plek moet krijgen in de WHW. De bijlage wordt hierop aangepast. Het Amsterdam UMC zal een privaatrechtelijke rechtspersoon zijn. Dat heeft tot gevolg dat de minister van OCW geen rol meer heeft bij de benoeming, schorsing en ontslag van de leden van de raad van toezicht ten aanzien van het academisch ziekenhuis in Amsterdam, gelijk dit al het geval was bij het VUmc.

5. Regeldruk

Van de voorstellen die in dit wetsvoorstel zijn opgenomen is nagegaan of zij gevolgen hebben voor de regeldruk. Met het regelen van de universitair medische centra in de wet en de wijze waarop dit wordt gedaan, is sprake van de bestending van de bestaande situatie, zodat de gevoelde regeldruk minimaal zal zijn. Wel zullen partijen hun samenwerkingsafspraken langs de nieuwe uitgangspunten moeten leggen, de gemaakte afspraken in een samenwerkingsovereenkomst moeten opnemen en die overeenkomst bij het eerstvolgende bestuursverslag moeten voegen. Dit is een eenmalige exercitie, die betrekkelijk weinig inspanning vraagt. Ten aanzien van de voorgestelde wijzigingen worden minimale gevolgen voorzien. Met het faciliteren van de samenvoeging die leidt tot de stichting Amsterdam UMC, worden eveneens geen gevolgen voor de regeldruk voorzien. Dit voorstel bevat slechts die aanpassingen die nodig zijn om de uitkomst van dat proces te faciliteren.

6. Uitvoering

De Dienst Uitvoering Onderwijs (hierna: DUO) en de inspectie hebben een uitvoeringstoets verricht. De conclusie daarvan is [PM].

7. Toezicht en handhaving

[PM]

8. Advies en consultatie

8.1 Advies door Adviescollege toetsing regeldruk (ATR)

Dit wetsvoorstel is met een kwalitatieve en kwantitatieve onderbouwing van de gevolgen voor de regeldruk aan het Adviescollege toetsing regeldruk (ATR) voorgelegd. Het ATR is van mening dat en adviseert [PM].

8.2 Internetconsultatie

Over de onderwerpen in dit wetsvoorstel is overleg gevoerd [PM]. Tevens heeft een conceptversie van dit wetsvoorstel in de periode van [PM] tot en met [PM] opgestaan voor internetconsultatie.

B. Artikelsgewijs

Artikel I

Onderdeel A

Artikel 1.13 beschrijft dat aan elke universiteit die de opleiding tot arts verzorgt een academisch ziekenhuis verbonden is. Na de afronding van het traject van samenvoeging van het AMC en VUmc zal het nieuwe Amsterdam UMC als academisch ziekenhuis bij zowel de UvA als de VU horen. Het nieuwe derde lid regelt deze uitzondering op de hoofdregel.

Onderdeel B

De aanpassing in artikel 1.14 is het gevolg van de aanpassing in artikel 1.13 en het feit dat een academisch ziekenhuis aan twee universiteiten verbonden kan zijn.

Onderdeel C

Artikel 1.15 is in overeenstemming gebracht met artikel 1.10 van de WHW dat betrekking heeft op het onderwijs c.q. de instellingen. Niet langer wordt per artikel uitgeschreven welke bepaling de openbare ziekenhuizen regelen en welke bepalingen bekostigingsvoorwaarden zijn voor bijzondere ziekenhuizen.

Onderdelen D en E

De aanpassingen in artikel 2.9 en artikel 12.1 zijn technische wijzigingen, verband houdende met de nieuwe regeling voor de samenwerking in UMC-verband, opgenomen in artikel 12.19 (zie verder onderdeel J). Als gevolg van het feit dat de besturen van de universiteiten en academische ziekenhuizen een samenwerkingsovereenkomst moeten opstellen zullen na inwerkingtreding van dit voorstel alle UMC's dit document in ieder geval bij het eerstvolgende bestuursverslag moeten voegen op grond van het nieuwe artikel 2.9, ook al bevat dit document geen inhoudelijk wijzigingen ten opzichte van de bestaande manier waarop wordt samengewerkt.

Onderdelen F en H

Artikel 12.2 kan vervallen. Datzelfde geldt voor het vijfde lid van artikel 12.16.

Het eerste lid van artikel 12.2 bevat de norm dat patiëntenzorg boven de werkplaatsfunctie prevaleert in academische ziekenhuizen. Nu alle universiteiten en academische ziekenhuizen hun samenwerking verdergaand hebben geïntensiveerd met als gevolg dat binnen het academisch ziekenhuis ook het onderwijs gegeven wordt, past een norm over de werkplaatsfunctie niet langer bij deze reeds bestaande situatie. Wat betreft de borging van de patiëntenzorg in het gehele takenpakket kan het aan de samenwerkende partijen worden gelaten om daarover in gezamenlijkheid goede afspraken te maken.

Een separate instructie, zoals beschreven in artikel 12.16, vijfde lid, is niet langer nodig. Afspraken over het rechtspositieregime en de uitoefening van de bevoegdheden ten aanzien van het hoogleraren en andere leden van het wetenschappelijk personeel kunnen in het kader van de samenwerking in UMC-verband in de samenwerkingsovereenkomst worden opgenomen op grond van het nieuwe artikel 12.19. Hetgeen in het vijfde lid is bepaald wordt in verband daarmee overgeheveld naar artikel 12.19, tweede lid, onderdeel e.

In artikel 12.16, eerste lid, is opgenomen dat binnen de verantwoordelijkheid van de raad van bestuur de verantwoordelijkheid voor de geneeskundige behandeling en de verzorging van patiënten bij de hoofden van de betreffende afdeling berust. Op grond van artikel 12.15 beslist de raad van bestuur welke afdelingen en andere onderdelen het academisch ziekenhuis omvat. Dit wordt niet gewijzigd in dit voorstel. Daarbij wordt aangetekend dat de patiëntenzorg inmiddels niet altijd meer alleen in de klassieke vorm wordt georganiseerd van afdelingen, met slechts één enkele geneeskundige discipline, zoals bijvoorbeeld cardiologie, maar soms ook in multidisciplinaire afdeling overstijgende eenheden wordt ingedeeld, waarvoor dan bijvoorbeeld de term centrum wordt gehanteerd. Waar in de WHW over afdeling en onderdelen wordt gesproken moeten deze termen dan ook ruim worden opgevat.

Onderdeel G

De aanpassing in artikel 12.4 hangt samen met zowel de generieke regeling van UMC's in het nieuwe artikel 12.19 als de samenvoeging tussen AMC en VUmc. In de regel worden in het kader van de samenwerking in UMC-verband tenminste de decanen van de faculteit geneeskunde in de raad van bestuur opgenomen, maar vaak hebben ook andere leden van het faculteitsbestuur of het college van bestuur een positie in de raad van bestuur van de academische ziekenhuizen. Het is de wens van de betrokken partijen dat in de raad van bestuur van het te vormen Amsterdam UMC de decanen van de faculteit geneeskunde van zowel de UvA als de VU kunnen worden benoemd. Men denkt eraan om die eventueel uit te breiden naar vijf personen. Om de verschillende samenwerkingsvormen maximale ruimte te bieden is losgelaten het aantal leden van de raad van bestuur wettelijk te maximeren.

Onderdelen I, J, K, en M

De bestaande Titels 2, 3 en 4 van Hoofdstuk 12 bevat normen om de samenwerking tussen openbare universiteiten en academische ziekenhuizen te bevorderen. Voorgeschreven is dat partijen een gemeenschappelijk beleidsorgaan oprichten bij gemeenschappelijke regeling en dat zij een gemeenschappelijk uitvoeringsorgaan kunnen instellen. Ook worden normen gegeven voor het overleg tussen het bestuur van de faculteit geneeskunde en de raad van bestuur van het ziekenhuis. In de praktijk hebben alle universiteiten en de daaraan verbonden academische ziekenhuizen een verdergaande geïntegreerde samenwerkingsvorm gekozen in de vorm en onder de naam 'universitair medisch centrum'. De manier waarop dat is gebeurd kent verschillende uitwerkingsvormen. Het past daarom om niet langer gedetailleerd, maar slechts op hoofdlijnen voor te schrijven over welke onderwerpen in UMC-verband afspraken voor de samenwerking moeten worden gemaakt.

In artikel 12.19, eerste lid, is geregeld dat universiteit en academisch ziekenhuis een samenwerkingsverband aangaan aangeduid als universitair medisch centrum. De namen, die deze samenwerkingsverbanden in het maatschappelijk verkeer voeren wordt in de bijlage bij de WHW opgenomen (zie onderdeel M).

Het tweede lid bepaalt welke onderwerpen ten minste in de samenwerkingsovereenkomst dienen te worden opgenomen. Ten eerste betreft dat de

taken en bevoegdheden die het academisch ziekenhuis, onder de noemer UMC, krijgt toebedeeld. Ten tweede zal de medezeggenschap van de studenten, de afstemming met de medezeggenschap van de universiteit en de rechtspositie van het personeel van de universiteit moeten worden georganiseerd. En ten derde zal moeten worden geregeld hoe het UMC de verantwoording dient in te richten, zodat de universiteit de formele eindverantwoordelijkheid voor het geneeskundig onderwijs en onderzoek kan dragen.

Welke taken en bevoegdheden door de universiteiten aan de organen van het UMC worden overgelaten is niet langer voorgeschreven.

De universiteit en het ziekenhuis moeten afspraken maken met betrekking tot diegenen, die voor de universiteit werkzaam zijn in het academisch ziekenhuis (zie ook onderdeel H). De medezeggenschap van studenten en personeel ten aanzien van de bevoegdheden die het college van bestuur heeft gemandateerd mag niet minder zijn dan bij de universiteit het geval zou zijn.

De inrichting van de verantwoording moet helder zijn. Het moet duidelijk zijn welk bestuur aangesproken kan worden voor het afleggen van verantwoording. Ook moet geregeld zijn dat het college van bestuur van de universiteit eindverantwoordelijkheid kan dragen voor alle aspecten van onderwijs en onderzoek van de medische opleiding. Dat betekent dat dit college 'tekent' voor de geldstromen voor onderwijs en onderzoek inclusief de geormerkte werkpleatsmiddelen en dat de raad van bestuur van het academisch ziekenhuis/UMC 'tekent' voor de doelmatige besteding daarvan. De graadverlening blijft voorbehouden aan de universiteit en de inschrijving blijft in naam voorbehouden aan de universiteit.

Onderdeel L

In onderdeel L is een overgangsbepaling opgenomen die ziet op de periode waarin het traject van samenvoeging van het AMC en VUmc en de vorming van de Stichting Amsterdam UMC plaatsvindt.

In het eerste lid van het nieuwe overgangsartikel 18.93 is geregeld op welk moment in het traject de rechten en plichten van het AMC van rechtswege overgaan op het nieuwe academische ziekenhuis in de zin van de WHW, de nog te vormen Stichting Amsterdam UMC. Bedoeling is zeker te stellen dat het proces van overdracht van activa en passiva op een, nog nader te bepalen, moment in de tijd definitief is afgerond en daarmee te borgen dat nadien de volledige financiële en juridische verantwoordelijkheid vanuit de in de WHW geformuleerde opdracht van academische ziekenhuizen voor patiëntenzorg, onderwijs en onderzoek, de wettelijke taken vanuit het werkgeverschap ten aanzien van personeel en die van de jaarverantwoording volledig overgaat op de Stichting Amsterdam UMC.

Met het tweede lid wordt geborgd dat, zolang het proces van samenvoeging van het AMC en het VUmc nog niet volledig is afgerond en het nieuwe Amsterdam UMC nog niet volledig de wettelijke taken vanuit de WHW van deze ziekenhuizen heeft overgenomen en de daaruit voortvloeiende rechten en plichten, de vigerende wet- en regelgeving inzake jaarverslaggeving met betrekking tot de jaarverantwoording van toepassing is op de academische ziekenhuizen bij de openbare universiteit en de bijzondere universiteit te Amsterdam en op het rechtspersoon die de activa en passiva van deze ziekenhuizen geheel of gedeeltelijk tijdelijk dan wel blijvend verkrijgt. Voordat het nieuwe ziekenhuis in de zin van de WHW, het Amsterdam UMC, de activa en passiva verkrijgt is het mogelijk dat deze tijdelijk geheel of gedeeltelijk in een andere rechtspersoon worden ondergebracht. De regering wil er zich van vergewissen dat de middelen die vanuit de rijksoverheid in de overgangsfase naar de bestaande ziekenhuizen toevloeien of via deze ziekenhuizen naar een andere rechtspersoon, die nog niet wettelijk goed verankerd is, ordentelijk verantwoord worden. Ook is artikel 2.13 van de WHW gedurende de overgangsfase van toepassing, hetgeen betekent dat ook in die periode het claimrecht ten aanzien van te vervreemden van gebouwen en terreinen onverkort van toepassing is.

Artikel II

De bepalingen zullen op verschillende tijdstippen in werking moeten treden. Voorzien wordt dat de bepalingen die betrekking hebben op het traject van samenvoeging van het AMC en het VUmc eerder in werking treden dan die bepalingen die zien op het resultaat van dat proces. De overige bepalingen kunnen op een vast verandermoment in werking treden. Dat moment kan weer afwijken van de inwerkingtreding van de bepalingen die verband houden met de samenvoeging van het AMC en het VUmc.

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Ingrid van Engelshoven